

การพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์แห่งยุคศตวรรษที่ 21 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

The Development of Competencies for the 21st Century Librarians in Rajabhat Universities

ธญา ตันติวารภา*

Thaya Tantiwarapa*

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Chiang Mai Rajabhat University Library

e-mail: thaya_t@g.cmru.ac.th

Received: October 14, 2023; Revised: December 7, 2023; Accepted: January 15, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความคิดเห็นบรรณารักษ์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ และ (2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 38 แห่ง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 38 แห่ง จำนวน 140 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นเป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย ความคิดเห็นของบรรณารักษ์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ยุคศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า โดยรวมสมรรถนะทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ รองลงมา สมรรถนะด้านทักษะ ด้านทักษะการทำงานเป็นทีม และสมรรถนะด้านความรู้ ด้านความรู้ทรัพยากรสารสนเทศ สำหรับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ยุคศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ แยกตามกลุ่มงาน โดยรวมมีแนวทางการพัฒนาสมรรถนะทุกด้าน อยู่ในระดับมาก พบว่า บรรณารักษ์งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ให้ความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ รองลงมา สมรรถนะด้านทักษะ ด้านทักษะการทำงานเป็นทีม และสมรรถนะด้านความรู้ ด้านความรู้ทรัพยากรสารสนเทศ

คำสำคัญ: สมรรถนะ บรรณารักษ์ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

Abstract

The objective of this study is to examine the opinions of librarians at Rajabhat universities in Thailand about the enhancement of librarian competencies in the 21st century. The research sample comprises 140 librarians from 38 Rajabhat university libraries nationwide. Proportional stratified random sampling is a method of selecting a sample from a population in a way that ensures each stratum is represented in proportion to its size. Research tools employed in the study included both closed-ended

and open-ended questionnaires. The data analysis involved computing percentages, means, and standard deviations. The research findings indicate that librarians possess a high degree of skills in all areas when it comes to their development in the 21st century. The highest average score is achieved in personal qualities, followed by professional ethics, skills competency, and teamwork. Librarians demonstrate a high level of knowledge capabilities, particularly in relation to information resources. This research presents development options for enhancing academic librarian competencies in the 21st century, organised according to certain tasks. The librarians highly assess the development plans for all abilities. They exhibit a profound understanding of competency development. Individual qualities, ethical standards in the workplace, proficiency in skills, and collaboration. The competencies in knowledge acquisition and the development of information resources.

Keywords: Competency, Academic Librarians, Academic Libraries

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์การสารสนเทศทั่วโลก ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นองค์การสารสนเทศหนึ่งที่มีบทบาทที่สำคัญในฐานะแหล่งบริการความรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนและการวิจัยของอาจารย์ และนักศึกษา ซึ่งเป็นกำลังสำคัญที่มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต ดังนั้นห้องสมุดมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลง และเป็นแหล่งเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 โดยนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ทั้งด้านบริหาร บริการและเทคนิคของห้องสมุด

สมรรถนะของบรรณารักษ์ เป็นตัวชี้วัดศักยภาพของบรรณารักษ์ ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะ (Competencies) ที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยนำมาใช้บริการประเมินผลการปฏิบัติงาน และพัฒนาบุคลากรโดยใช้กรอบแนวคิด สมรรถนะหลัก (Core Competency) ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (สุพากรณ์ ทาจิตต์, 2563) ทั้งนี้การเสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะทาง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และสมรรถนะของการรู้เท่าทันของบรรณารักษ์จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะสร้างทักษะเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ให้มีประสิทธิภาพของการเรียนรู้สำหรับการดำรงชีพในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง รวมถึงคุณสมบัติที่จำเป็นในการปฏิบัติงานซึ่งประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่จำเป็นของบุคคลในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ หรืองานที่ได้รับมอบหมาย (กนกวรรณ รุ่งรังษี, 2566)

ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะจึงเป็นพื้นฐานสำหรับการจัดการทรัพยากรบุคคลในองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร ตามวิสัยทัศน์ด้านการเป็นองค์กรที่มีผลงานคุณภาพสูงโดยการส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล ไปใช้ในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ และช่วยให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน คำแนะนำส่งเสริมคุณลักษณะที่จำเป็น เพิ่มพูนทักษะความรู้ ให้บุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานได้ดีขึ้น ซึ่งจะเกิดการพัฒนสมรรถนะที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้บรรลุถึงวิสัยทัศน์ ภารกิจ และกลยุทธ์ ที่กำหนดไว้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

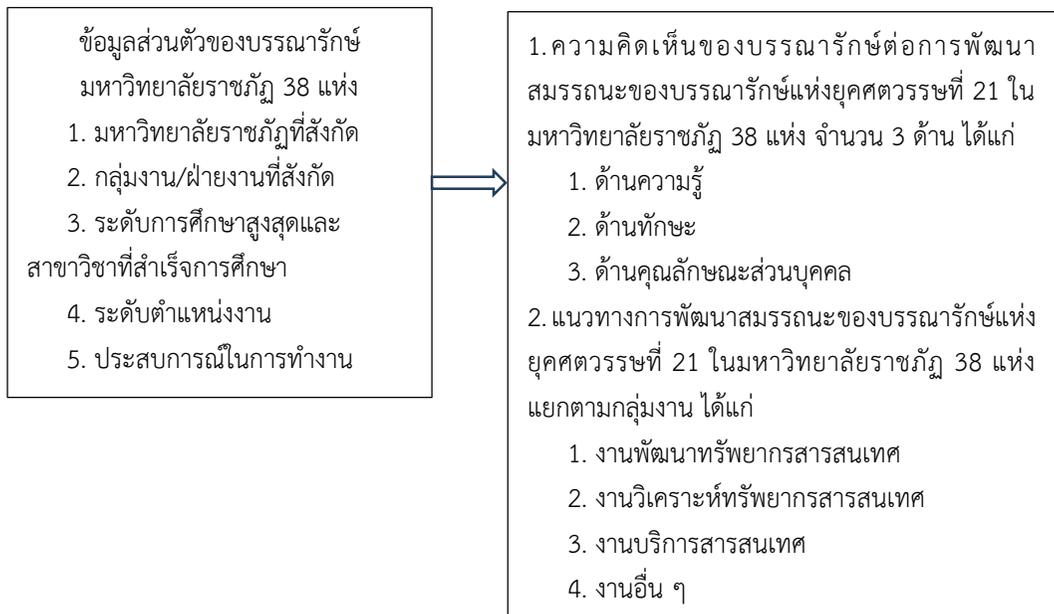
ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสมรรถนะหลักของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) เพื่อให้การดำเนินงานของห้องสมุดบรรลุเป้าหมายได้สภาพแวดล้อมในยุคศตวรรษที่ 21 ดังนั้นจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์แห่งยุคศตวรรษที่ 21 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยศึกษาความคิดเห็นของบรรณารักษ์ในด้านสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 38 แห่ง ซึ่งผลการศึกษา จะเป็นประโยชน์ต่อบรรณารักษ์ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง และเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการนำไปใช้พัฒนาแนวทางการกำหนดสมรรถนะของบรรณารักษ์ในองค์กรได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบรรณารักษ์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 38 แห่ง
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 38 แห่ง

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 38 แห่ง ประกอบด้วย บรรณารักษ์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคเหนือ จำนวน 46 คน กลุ่มรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพมหานคร) จำนวน 26 คน กลุ่มภาคกลาง จำนวน 24 คน กลุ่มภาคตะวันตก จำนวน 23 คน กลุ่มภาคตะวันออก จำนวน 11 คน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 71 คน และกลุ่มภาคใต้ จำนวน 27 คน รวมทั้งหมด 228 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ R.V. Krejcie และ D.W. Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 140 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏที่บรรณารักษ์สังกัด ได้แก่ กลุ่มภาคเหนือ จำนวน 28 คน กลุ่มรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพมหานคร) จำนวน 16 คน กลุ่มภาคกลาง จำนวน 15 คน กลุ่มภาคตะวันตก จำนวน 14 คน กลุ่มภาคตะวันออก จำนวน 7 คน กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 44 คน และกลุ่มภาคใต้ จำนวน 16 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ การสร้างแบบสอบถาม ซึ่งตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้าน บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน โดยพิจารณาความเหมาะสมในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่า $IOC = 0.95$ นำไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 20 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ ยุคศตวรรษที่ 21 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์แห่ง ยุคศตวรรษที่ 21 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง จำนวน 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) 2) ด้านทักษะ (Skill) และ 3) ด้านลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ยุคศตวรรษที่ 21 เป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีโอกาสเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด จำนวน 140 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาและตรวจสอบความถูกต้องและคัดเลือกฉบับที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 105 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 75 ซึ่งเป็นจำนวนที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนแล้วนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ ซึ่งมีการวิเคราะห์ ดังนี้ แบบสอบถามแบบเลือกตอบ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบสอบถามแบบปลายเปิด วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 26 คน (ร้อยละ 24.76) กลุ่มภาคเหนือ จำนวน 24 คน (ร้อยละ 22.86) กลุ่มภาคใต้ จำนวน 15 คน (ร้อยละ 14.29) กลุ่มรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพมหานคร) จำนวน 13 คน (ร้อยละ 12.38) กลุ่มภาคกลาง จำนวน 12 คน (ร้อยละ 11.43) กลุ่มภาคตะวันตก จำนวน 10 คน (ร้อยละ 9.52) และกลุ่มภาคตะวันออก

จำนวน 5 คน (ร้อยละ 4.76) โดยบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏสังกัดงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ จำนวน 33 คน (ร้อยละ 31.43) สังกัดงานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ จำนวน 31 คน (ร้อยละ 29.52) สังกัดงานบริการสารสนเทศ จำนวน 26 คน (ร้อยละ 24.76) และพบว่าสังกัดงานอื่น ๆ จำนวน 15 คน (ร้อยละ 14.29) มีวุฒิการศึกษา สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 46 คน (ร้อยละ 43.81) ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 37 คน ปริญญาโท จำนวน 9 คน สาขาสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 26 คน (ร้อยละ 24.77) ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 11 คน ปริญญาโท จำนวน 15 คน สาขาบรรณารักษศาสตร์ ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 19 คน (ร้อยละ 18.10) สาขาอื่น ๆ จำนวน 10 คน (ร้อยละ 9.52) ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 5 คน ปริญญาโท จำนวน 5 คน และสาขาคอมพิวเตอร์/เทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 4 คน (ร้อยละ 3.80) ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 2 คน ปริญญาโท จำนวน 1 คน และปริญญาเอก จำนวน 1 คน มีตำแหน่งทางวิชาชีพระดับปฏิบัติการ จำนวน 73 คน (ร้อยละ 69.53) ระดับชำนาญการ จำนวน 30 คน (ร้อยละ 28.57) ระดับเชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.95) และอื่น ๆ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.95) มีประสบการณ์ในการทำงานในช่วง 11-15 ปี จำนวน 35 คน (ร้อยละ 33.33) ช่วง 16-20 ปี จำนวน 26 คน (ร้อยละ 24.76) มากกว่า 21 ปี จำนวน 25 คน (ร้อยละ 23.81) ช่วง 6-10 ปี จำนวน 13 คน (ร้อยละ 12.38) และช่วง 2-5 ปี จำนวน 6 คน (ร้อยละ 5.72)

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของบรรณารักษ์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 38 แห่ง ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบรรณารักษ์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 38 แห่ง สมรรถนะหลักของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ดังนี้

ตารางที่ 1

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของบรรณารักษ์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยรวม (N = 105)

สมรรถนะ	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความรู้	4.05	0.64	มาก
2. ด้านทักษะ	4.08	0.63	มาก
3. ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล	4.38	0.55	มากที่สุด
รวม	4.18	0.62	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นบรรณารักษ์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล (\bar{X} = 4.38) และอยู่ในระดับมาก คือ ด้านทักษะ (\bar{X} = 4.08) และด้านความรู้ (\bar{X} = 4.05) ตามลำดับ

ตารางที่ 2

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของบรรณารักษ์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ด้านทักษะ และด้านความรู้ (N = 105)

สมรรถนะ	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล			
1. จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ	4.45	0.53	มากที่สุด
2. ทักษะคดีด้านบริการ	4.43	0.53	มากที่สุด
3. สามารถตรวจสอบได้	4.42	0.56	มากที่สุด
รวม	4.38	0.56	มากที่สุด
ด้านทักษะ			
1. ทักษะการทำงานเป็นทีม	4.30	0.55	มากที่สุด
2. ทักษะการบริการผู้ใช้	4.28	0.57	มากที่สุด
3. ทักษะการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ	4.18	0.64	มาก
รวม	4.08	0.63	มาก
ด้านความรู้			
1. ความรู้ทรัพยากรสารสนเทศ	4.22	0.50	มากที่สุด
2. ความรู้พื้นฐานทางวิชาชีพบรรณารักษ์	4.20	0.57	มาก
3. ความรู้บริการห้องสมุดและสารสนเทศ	4.14	0.60	มาก
รวม	4.05	0.64	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นบรรณารักษ์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ สมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมา คือ ทักษะคดีด้านบริการ ($\bar{X} = 4.43$) และสามารถตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 4.42$) ตามลำดับ

สมรรถนะด้านทักษะ โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ทักษะการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมา คือ ทักษะการบริการผู้ใช้ ($\bar{X} = 4.28$) และอยู่ในระดับมาก คือ ทักษะการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.18$) ตามลำดับ

สมรรถนะด้านความรู้ โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ความรู้ทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.22$) และอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรู้พื้นฐานทางวิชาชีพบรรณารักษ์ ($\bar{X} = 4.20$) และความรู้บริการห้องสมุดและสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.14$) ตามลำดับ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จำนวน 38 แห่ง แยกตามกลุ่มงาน จำนวน 4 กลุ่มงาน คือ งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ งานบริการสารสนเทศ และงานอื่น ๆ ซึ่งทั้ง 4 กลุ่มงานดังกล่าว จำเป็นต้องมีสมรรถนะต่าง ๆ ทั้งสมรรถนะที่ต้องใช้ร่วมกันและสมรรถนะเฉพาะตำแหน่งงาน เพื่อให้การดำเนินงานของห้องสมุดบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ดังนี้

ตารางที่ 3

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ โดยรวม ($N = 105$)

สมรรถนะ	\bar{X}	S.D.	ระดับแนวทางการพัฒนา
1. ด้านความรู้	4.16	0.62	มาก
2. ด้านทักษะ	4.24	0.64	มากที่สุด
3. ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล	4.50	0.52	มากที่สุด
รวม	4.31	0.61	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า บรรณารักษ์งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ให้ความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X} = 4.50$) รองลงมา ด้านทักษะ ($\bar{X} = 4.24$) และอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.16$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ โดยรวม ($N = 105$)

สมรรถนะ	\bar{X}	S.D.	ระดับแนวทางการพัฒนา
1. ด้านความรู้	3.99	0.59	มาก
2. ด้านทักษะ	4.02	0.63	มาก
3. ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล	4.31	0.53	มากที่สุด
รวม	4.11	0.60	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า บรรณารักษ์งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ให้ความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X} = 4.31$) และอยู่ในระดับมาก คือ ด้านทักษะ ($\bar{X} = 4.02$) และด้านความรู้ ($\bar{X} = 3.99$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
งานบริการสารสนเทศ โดยรวม ($N = 105$)

สมรรถนะ	\bar{X}	S.D.	ระดับแนวทางการพัฒนา
1. ด้านความรู้	3.99	0.69	มาก
2. ด้านทักษะ	3.97	0.62	มาก
3. ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล	4.29	0.57	มากที่สุด
รวม	4.08	0.64	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า บรรณารักษ์งานบริการสารสนเทศ ให้ความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X} = 4.29$) และอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความรู้ ($\bar{X} = 3.99$) และด้านทักษะ ($\bar{X} = 3.97$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ
งานอื่น ๆ โดยรวม ($N = 105$)

สมรรถนะ	\bar{X}	S.D.	ระดับแนวทางการพัฒนา
1. ด้านความรู้	4.15	0.62	มาก
2. ด้านทักษะ	4.19	0.57	มาก
3. ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล	4.55	0.49	มากที่สุด
รวม	4.30	0.58	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 พบว่า บรรณารักษ์งานอื่น ๆ ให้ความสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X} = 4.55$) และอยู่ในระดับมาก คือ ด้านทักษะ ($\bar{X} = 4.19$) และด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.15$) ตามลำดับ

การอภิปรายผล

1. บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ เป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ โดยมีวุฒิการศึกษาสูงสุด ระดับปริญญาตรี สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มีตำแหน่งทางวิชาชีพ เป็นบรรณารักษ์ ระดับปฏิบัติการ และมีประสบการณ์ในการทำงานอยู่ในช่วง 11-15 ปี

2. บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล อยู่ในระดับ มากที่สุด คือ จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ อันได้แก่ การรักษาและแสวงหามิตรภาพระหว่างผู้ร่วมงาน และผู้ร่วมวิชาชีพ อาจกล่าวได้ว่า ทั้งนี้เป็นเพราะบรรณารักษ์ควรมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล อันได้แก่ การปรับตัว ความยืดหยุ่น และความกระตือรือร้น เป็นต้น รองลงมา สมรรถนะด้านทักษะ คือ ทักษะการทำงานเป็นทีม โดยให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายร่วมกัน และสมรรถนะด้านความรู้ คือ มีความรู้ทรัพยากรสารสนเทศ ได้แก่ การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศ ประเภท และแหล่งทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรณุกา สันติ (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง สมรรถนะการรู้ดิจิทัลสำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยวิจัยไทย ผลการศึกษา พบว่า บรรณารักษ์ให้ความสำคัญในเรื่องของสมรรถนะด้านคุณลักษณะ มากที่สุด โดยด้านที่ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ รองลงมา คือ สมรรถนะด้านทักษะ โดยด้านที่ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะการทำงานเป็นทีม และถัดมาคือ สมรรถนะด้านความรู้ แต่ด้านที่ให้ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรู้ในประเด็นทางสังคม ความเป็นส่วนตัว และจริยธรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันธิดา พรหมวงศ์ (2561) ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพ บรรณารักษ์ที่พึงประสงค์ในยุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการศึกษา พบว่า ผู้ให้บริการมีความคิดเห็นในภาพรวมสมรรถนะทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ สมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล รองลงมา คือ สมรรถนะด้านทักษะ และสมรรถนะด้านความรู้ ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ยุคศตวรรษที่ 21 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า บรรณารักษ์มีแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ แยกตามกลุ่มงานต่าง ๆ ดังนี้

3.1 งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ บรรณารักษ์มีแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ โดยให้ความสำคัญกับสมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล อยู่ในระดับ มากที่สุด คือ การมีจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้วยการยกย่อง และการนับถือผู้ร่วมอาชีพทุกระดับที่มีความรู้ ความสามารถ และประพฤติดี รองลงมา สมรรถนะด้านทักษะ เพราะการที่บรรณารักษ์มีทักษะการทำงานเป็นทีม จะสามารถปรับตัวให้ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างเป็นกัลยาณมิตร และสมรรถนะด้านความรู้ ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศ การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ และการบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศ ประเภท และแหล่งทรัพยากรสารสนเทศ ตามลำดับ จึงเห็นได้ว่างานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการกำหนดนโยบายและงบประมาณในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย และตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ มากกว่างานด้านอื่น ๆ ดังนั้น บรรณารักษ์งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ จึงควรมีความรู้เกี่ยวกับผู้ใช้ทรัพยากรและมีทักษะในการคัดเลือกและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม ซึ่งต้องมีความรู้เรื่องแหล่งทรัพยากรสารสนเทศ มีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกองค์กร มีความรู้เรื่องทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบใหม่อยู่เสมอ (สุภาพรณ์ ทาจิตต์, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร แซ่อึ้ง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ผลการศึกษาพบว่า บรรณารักษ์งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงานและต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและผู้ให้บริการ ส่วนด้านทักษะ คือ การสืบค้นข้อมูล

ทรัพยากรสารสนเทศผ่านระบบอินเทอร์เน็ต การปรับใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงานและเพื่อการสื่อสาร การคัดเลือกและประเมินคุณค่าทรัพยากรสารสนเทศ และด้านความรู้ คือ รู้ขั้นตอนและกระบวนการจัดการ ทรัพยากรสารสนเทศ รู้วิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ของห้องสมุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุจรินทร์ ปทุมพงษ์ และชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศ ไทยสำหรับวิชาชีพสารสนเทศ ผลการศึกษาพบว่า นักวิชาชีพสารสนเทศ ต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม มีจิตบริการ มีภาวะผู้นำ มีความรู้เกี่ยวกับการบริการสารสนเทศ ความรู้การจัดการระบบทรัพยากรสารสนเทศ มีทักษะการทำงาน เป็นทีม ทักษะการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ และทักษะทางภาษาและการสื่อสาร

3.2 งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ บรรณารักษ์มีแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ โดยให้ความสำคัญไม่แตกต่างจากงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ สมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ บรรณารักษ์ต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน รวมถึงรักษา และแสวงหามิตรภาพระหว่างผู้ร่วมงาน และผู้ร่วมวิชาชีพ รองลงมา ด้านทักษะ พบว่า ต้องมีทักษะ การจัดการทรัพยากรสารสนเทศ โดยสามารถจัดหา คัดเลือก วิเคราะห์ จำแนกหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศ ประเภทต่าง ๆ ทำรายการบรรณานุกรม ตีพิมพ์ และสาระสังเขป และบันทึกลงฐานข้อมูลของระบบห้องสมุดเพื่อ เป็นแหล่งจัดเก็บและให้บริการ และทักษะการทำงานเป็นทีม ด้วยการให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายเดียวกัน และด้านความรู้ บรรณารักษ์ควรต้องมีความรู้พื้นฐานทางวิชาชีพบรรณารักษ์ มีความรู้ความเข้าใจทฤษฎีพื้นฐานทางวิชาชีพ จรรยาบรรณ/ค่านิยมของวิชาชีพ และบทบาทของบรรณารักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภรชชตรา แสนวา (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทและความรู้ความสามารถของ บรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า บรรณารักษ์จะต้องมีคุณลักษณะ คือ มีจรรยาบรรณ วิชาชีพ ซื่อสัตย์สุจริต มีจิตบริการ ให้บริการด้วยความเต็มใจ เพราะคุณลักษณะเป็นสิ่งที่อยู่ติดลงไปจิตใจ ต้อง ปลูกฝัง สร้างยากกว่าความรู้และทักษะ ซึ่งถ้ามีอยู่แล้วก็จะเป็แรงผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมเป็นที่ต้องการของ องค์กร และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรรัตน์า วายุบุตร (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของ บรรณารักษ์งานวิเคราะห์หมวดหมู่และทำรายการในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะ ของบรรณารักษ์งานวิเคราะห์หมวดหมู่และทำรายการในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาต้องการมากที่สุด คือ คุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์สุจริต เจตคติที่ดีต่อองค์กร จรรยาบรรณในวิชาชีพ จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ ต่อส่วนรวมในที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hall-Ellis (2005) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะของ บรรณารักษ์งานวิเคราะห์และจัดทำรายการทรัพยากรสารสนเทศตามความคาดหวังของนายจ้าง ผลการศึกษา พบว่า บรรณารักษ์วิเคราะห์และจัดทำรายการทรัพยากรสารสนเทศและบรรณารักษ์เทคนิคมีสมรรถนะ ด้านการศึกษา ความรู้เชิงทฤษฎี สมรรถนะในการวิเคราะห์และจัดทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ ทักษะทาง การสื่อสาร ทักษะในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมทั้งการกำกับดูแล และการฝึกอบรม จะเห็นได้ว่าความรู้ บรรณารักษ์งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจทฤษฎีพื้นฐานทางวิชาชีพ จรรยาบรรณ/ค่านิยมของวิชาชีพ และบทบาทของบรรณารักษ์ได้เป็นอย่างดี รวมถึงมีแนวทางการพัฒนาทักษะ การจัดการทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อให้บริการให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและเป็นมาตรฐานสากล

3.3 งานบริการสารสนเทศ บรรณารักษ์มีแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ โดยให้ความสำคัญ ไม่แตกต่างจากงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ และงานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ สมรรถนะด้านคุณลักษณะ

ส่วนบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ อาจกล่าวได้ว่าบรรณารักษ์งานบริการสารสนเทศต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต และยุติธรรม โดยบริการด้วยความเสมอภาคแก่ผู้ใช้โดยไม่คำนึงถึงฐานะ เชื้อชาติ ศาสนา รวมถึงรักษาและแสวงหามิตรภาพระหว่างผู้ร่วมงาน และผู้ร่วมวิชาชีพ รองลงมา ด้านทักษะ พบว่า บรรณารักษ์ต้องมีทักษะการบริการผู้ใช้ คือ สามารถให้บริการข่าวสาร ความรู้ บริการตอบคำถาม และช่วยการค้นคว้าแก่ผู้ใช้บริการได้ และด้านความรู้ พบว่า ต้องมีความรู้ทรัพยากรสารสนเทศ คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศ ประเภท และแหล่งทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร แซ่อึ้ง (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ผลการศึกษาพบว่า บรรณารักษ์งานบริการสารสนเทศส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะในด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล คือ ยึดมั่นในจรรยาบรรณทางวิชาชีพมีความรับผิดชอบ/ซื่อสัตย์สุจริต ในการปฏิบัติงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและผู้ให้บริการ เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบและยังสอดคล้องงานวิจัยของ เยาวลักษณ์ แสงสว่าง (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้บทบาทหน้าที่ของผู้ให้บริการห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้บริการต้องให้ความยุติธรรมกับทุกคนและให้บริการโดยไม่หวังผลตอบแทน บุคลากรต้องสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ด้านความสัมพันธ์กับผู้ใช้บริการ บุคลากร เห็นว่าการให้บริการควรมีความเป็นมิตรกับผู้ใช้บริการ มีความยืดหยุ่นและมีใจรักบริการ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ อัญมณี ศรีวิชรินทร์ (2553) ได้วิจัยเกี่ยวกับ สมรรถนะตามสายงานบริการของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า สมรรถนะตามสายงานบริการทางวิชาชีพที่ต้องการให้พัฒนา คือ สมรรถนะทางด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวิชาชีพทางห้องสมุดและความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศ สำหรับสมรรถนะด้านส่วนบุคคลที่ต้องการให้พัฒนาคือ ความสามารถทางด้าน การสื่อสาร สามารถพูด ฟัง อ่าน เขียน ภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี

3.4 งานอื่น ๆ บรรณารักษ์มีแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ ไม่แตกต่างจากงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ และงานบริการสารสนเทศ เรียงตามลำดับ ดังนี้ สมรรถนะด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สมรรถนะคุณลักษณะส่วนบุคคล ต้องสามารถตรวจสอบได้ ทั้งนี้บรรณารักษ์ต้องปฏิบัติงานโดยยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรม มีความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน มีความเต็มใจและยอมรับการตรวจสอบการปฏิบัติงาน ยอมรับผลตอบรับของการทำงานที่สำเร็จแล้ว มีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ และมีความรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจ รองลงมา ด้านทักษะ พบว่า ทักษะการบริการผู้ใช้ บรรณารักษ์ต้องสามารถให้บริการข่าวสาร ความรู้ บริการตอบคำถาม และช่วยการค้นคว้าแก่ผู้ใช้บริการ และด้านความรู้ พบว่า บรรณารักษ์ต้องมีความรู้บริการห้องสมุดและสารสนเทศ ทั้งนี้ เพราะการที่บรรณารักษ์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎี และเทคนิคการบริการ จะส่งผลต่อการให้บริการ มีความเข้าใจผู้ใช้เพื่อประเมินประสิทธิภาพการให้บริการได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยสุดา ต้นเลิศ (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากรอบสมรรถนะหลักของนักวิชาชีพสารสนเทศสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553-2562) ผลการศึกษาพบว่า กรอบสมรรถนะหลักของนักวิชาชีพสารสนเทศสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไทยในทศวรรษหน้า ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล 7 สมรรถนะ ได้แก่ ภาวะผู้นำ ทักษะการบริการ จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สามารถตรวจสอบ การจัดการตนเอง และความสามารถในการปรับตัว อีกทั้งยังสอดคล้องงานวิจัยของ McNeil และ Giesecke (2001) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถนะหลักของนักวิชาชีพสารสนเทศใน

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะหลักของนักวิชาชีพสารสนเทศประกอบด้วย สมรรถนะหลัก 12 สมรรถนะ ดังนี้ 1) ทักษะการวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ 2) ทักษะการติดต่อสื่อสาร 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม 4) ประสบการณ์และความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเทคนิค 5) ความยืดหยุ่น ความสามารถในการปรับตัว 6) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล/กลุ่ม 7) ภาวะผู้นำ 8) ความเข้าใจองค์กรและการคิดในบริบทระดับสากล 9) ความเป็นเจ้าของ ความมีสำนึกในความรับผิดชอบความเป็นเหตุและผล 10) ทักษะการวางแผนและการจัดการ 11) การจัดการทรัพยากร และ 12) ทักษะคิดด้านการบริการ และความพึงพอใจของผู้ใช้ และตามที่ Martin และ Zaghoul (2011) ได้ศึกษาเรื่อง การวางแผนการพัฒนาสมรรถนะหลักในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ โดยศึกษาการทำงานของบรรณารักษ์ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยอิซนาและรวบรวมสารสนเทศเกี่ยวกับสมรรถนะที่สมาคมวิชาชีพ เพื่อนำไปพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ ผลการศึกษาพบว่า บรรณารักษ์จะต้องมีการพัฒนาสมรรถนะในระดับเชี่ยวชาญ มีการพัฒนาอย่างลึกซึ้ง สร้างแผนงานให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการ ตระหนักและทำความเข้าใจเพื่อประเมินวิธีที่ผู้ใช้บริการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ และเข้าใจปัญหาการจัดการสารสนเทศอย่างลึกซึ้ง เป็นผู้นำ ติดตามการเปลี่ยนแปลง การผลิตทรัพยากรสารสนเทศ พัฒนาและทำความเข้าใจในประเด็นลิขสิทธิ์ของทรัพยากรสารสนเทศ ติดตามการเปลี่ยนแปลงในการเชื่อมโยงทางวิชาการและวงการทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้นบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ รวมถึงทักษะในการปฏิบัติงานทุกด้านในห้องสมุด ตามที่องค์กรมอบหมายจึงต้องพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริหารและเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานและผู้ใช้บริการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่พบจากงานวิจัย

บรรณารักษ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์แห่งยุคศตวรรษที่ 21 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังนี้

1.1 การพัฒนาสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.1.1 ควรมีการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านภาษาอย่างต่อเนื่อง เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน เป็นต้น

1.1.2 การนำเทคโนโลยี และระบบออนไลน์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้กับงานห้องสมุดเพื่อให้เกิดความทันสมัยและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา

1.2 การพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ

1.2.1 การจัดอบรมที่เกี่ยวข้องกับงานห้องสมุดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้วิชาชีพบรรณารักษ์ทันต่อข้อมูลข่าวสารในสถานการณ์ปัจจุบัน

1.2.2 การจัดประชุมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือของวิชาชีพบรรณารักษ์จากทุกมหาวิทยาลัย

1.3 การปรับกระบวนการทัศน์ หรือทัศนคติที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม

1.3.1 บรรณารักษ์ต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ปัจจุบัน มีการปรับตัวการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์หรือบุคลิกภาพให้ทันสมัย

1.3.2 บรรณารักษ์สามารถเข้าใจผู้ใช้บริการในปัจจุบัน เพื่อการปรับปรุงบริการสารสนเทศและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์แห่งยุคศตวรรษที่ 21 ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ วุฒิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ ดังนี้

2.1 บรรณารักษ์งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

2.1.1 ความรู้ บรรณารักษ์งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศ การบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศ การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ประเภทและแหล่งทรัพยากรสารสนเทศทั้งภายในและภายนอกมาให้บริการในห้องสมุด

2.1.2 ทักษะ บรรณารักษ์งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศควรมีทักษะการทำงานเป็นทีม บรรณารักษ์ต้องสามารถปรับตัวให้ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน

2.1.3 ลักษณะส่วนบุคคล บรรณารักษ์งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ควรมีจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ให้การยกย่อง และนับถือผู้ร่วมอาชีพทุกระดับที่มีความรู้ ความสามารถ และประพฤติดี

2.2 บรรณารักษ์งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ

2.2.1 ความรู้ บรรณารักษ์งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจทฤษฎีพื้นฐานทางวิชาชีพบรรณารักษ์ จรรยาบรรณ ตลอดจนค่านิยมของวิชาชีพ และบทบาทของบรรณารักษ์ได้เป็นอย่างดี

2.2.2 ทักษะ บรรณารักษ์งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศควรเพิ่มพูนทักษะการให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

2.2.3 ลักษณะส่วนบุคคล บรรณารักษ์งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ควรปฏิบัติหน้าที่โดยเห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และควรรักษา แสวงหามิตรภาพระหว่างผู้ร่วมงาน และผู้ร่วมวิชาชีพ

2.3 บรรณารักษ์งานบริการสารสนเทศ

2.3.1 ความรู้ บรรณารักษ์งานบริการสารสนเทศควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศ ประเภทและแหล่งทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อบริการผู้ใช้ห้องสมุด เพื่อช่วยเหลือผู้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าและวิจัย อันเป็นเป้าหมายของห้องสมุดมหาวิทยาลัย อีกทั้งยังต้องมีการศึกษาผู้ใช้เพื่อประเมินประสิทธิภาพการให้บริการ นำผลมาพัฒนางานบริการให้มีคุณภาพในทุกด้าน

2.3.2 ทักษะ บรรณารักษ์งานบริการสารสนเทศควรเพิ่มพูนทักษะการให้บริการข่าวสารความรู้ บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้าแก่ผู้ใช้บริการ รวมถึงให้คำแนะนำ ตอบคำถาม และชี้แจงเกี่ยวกับข้อมูลการใช้ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดให้กับผู้ใช้บริการได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้ และตรงตามความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.3 ลักษณะส่วนบุคคล บรรณารักษ์งานบริการสารสนเทศ จะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต และยุติธรรม ให้บริการผู้ใช้บริการด้วยความเสมอภาคโดยไม่คำนึงถึงฐานะ เชื้อชาติ ศาสนา อีกทั้งบรรณารักษ์ต้องรักษา แสวงหามิตรภาพระหว่างผู้ร่วมงาน และผู้ร่วมวิชาชีพ

2.4 บรรณารักษ์งานอื่น ๆ

2.4.1 ความรู้ บรรณารักษ์งานอื่น ๆ ควรพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์สาขาวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เข้าใจทฤษฎีพื้นฐานทางวิชาชีพ จรรยาบรรณ/ค่านิยมของวิชาชีพ และบทบาทของบรรณารักษ์ เข้าใจระบบงานห้องสมุด รวมถึงมาตรฐานการทำเครื่องมือสืบค้นสารสนเทศที่เป็นมาตรฐานสากล

2.4.2 ทักษะ บรรณารักษ์งานอื่น ๆ ควรเพิ่มพูนทักษะความร่วมมือในการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

2.4.3 ลักษณะส่วนบุคคล บรรณารักษ์งานอื่น ๆ บรรณารักษ์ควรปฏิบัติงานโดยยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรม มีความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน มีความเต็มใจ และยอมรับการตรวจสอบการปฏิบัติงาน ยอมรับผลตอบรับของการทำงานที่ทำเสร็จแล้ว และมีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ และต่อผลการตัดสินใจ

ดังนั้น สมรรถนะทางวิชาชีพบรรณารักษ์ยุคศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยในการนำไปกำหนดสมรรถนะของบรรณารักษ์ในองค์กร การรับสมัคร การคัดเลือกบุคลากรทางด้านห้องสมุดที่มีสมรรถนะและศักยภาพในการทำงาน เพื่อให้สอดคล้องกับการทำงานของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ รุ่งรังษี. (2566). *สมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดด้านการแพทย์ในประเทศไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นันธิดา พรมงศ์. (2561). *แนวทางส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพบรรณารักษ์ที่พึงประสงค์ในยุคดิจิทัล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นุจรินทร์ ปทุมพงษ์ และชลภัสส์ วงษ์ประเสริฐ. (2558). การพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศไทย สำหรับวิชาชีพสารสนเทศ. *วารสารบรรณศาสตร์ มคอ.* 8(2), 15-29. <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/jlis/article/view/7059>
- ปิยสุดา ตันเลิศ. (2553). *การพัฒนากรอบสมรรถนะหลักของนักวิชาชีพสารสนเทศสำหรับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2553-2562)* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภัทรรัตน์ วาญบุตร. (2557). *คุณลักษณะของบรรณารักษ์งานวิเคราะห์หมวดหมู่และทำรายการในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เยาวลักษณ์ แสงสว่าง. (2557). *การรับรู้บทบาทหน้าที่ของผู้ให้บริการห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เรณูกา สันธิ. (2565). *สมรรถนะการรู้ดิจิทัลสำหรับบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยวิจัยไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ศิริพร แซ่อึ้ง. (2560). *การพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศุภรชตรา แสนวา. (2557). บทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 6(1), 103-120. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JBSD/article/view/15957>
- สุพาภรณ์ ทาจิตต์. (2563). การพัฒนาสมรรถนะสำหรับบรรณารักษ์ในศตวรรษที่ 21: กรณีศึกษามหาวิทยาลัย อุบลราชธานี. ใน *Library transformation in a disrupted world. การประชุมวิชาการระดับชาติ PULINET ครั้งที่ 10* (น. 430-440). สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อัญมณี ศรีวิชรินทร์. (2553). *สมรรถนะตามสายงานบริการของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนใน เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัย รามคำแหง.
- Hall-Ellis, S. D. (2005). Descriptive impressions of entry-level cataloger positions as reflected in American libraries, AutoCAT, and the Colorado State library jobline, 2000-2003. *Cataloging & Classification Quarterly*, 40(2), 33-72. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J104v40n02_05
- Martin, J., & Zaghoul, R. (2011). Planning for the acquisition of information resource management core competencies. *New Library World*, 112(7/8), 313-320. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/03074801111150440/full/html>
- McNeil, B., & Giesecke, J. (2001). *Core competencies for libraries and library staff*. In E. F. Avery, T. Dahlin, & D. A. Carver (Eds.), *Staff development: A practical guide* (3rd ed., pp. 49-62). American Library Association. https://works.bepress.com/beth_mcneil/8/